

Principis de Yogyakarta. Principis sobre l'aplicació
de la legislació
internacional de drets
humans amb relació
a l'orientació sexual i
la identitat de gènere

Principis de Yogyakarta. Principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans amb relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

Principis de Yogyakarta : principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans amb relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere

I. Catalunya. Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania

1.Drets dels homosexuals 2.Drets de les dones 3.Drets humans

341.231.14-055.3

La versió en anglès és el text autoritzat. Hi ha també traduccions oficials a l'àrab, xinès, francès, rus, espanyol i català.
Juny 2008

El Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya és responsable d'aquesta edició.

Disseny: **Xeixa Rosa**

Impressió: **IMGESA**

Tiratge: 3.000 exemplars

Dipòsit legal:

Principis de Yogyakarta

Principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans amb relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere

Índex

7	Salutació
9	Presentacions
13	Introducció als principis de Yogyakarta
17	Preàmbul
19	Principi 1. El dret al gaudi universal dels drets humans
19	Principi 2. Els drets a la igualtat i a la no-discriminació
21	Principi 3. El dret al reconeixement de la personalitat jurídica
22	Principi 4. El dret a la vida
22	Principi 5. El dret a la seguretat personal
23	Principi 6. El dret a la privacitat
24	Principi 7. El dret de tota persona a no ser detinguda arbitràriament
25	Principi 8. El dret a un judici just
26	Principi 9. El dret de tota persona privada de la seva llibertat a ser tractada humanament
27	Principi 10. El dret de tota persona a no ser sotmesa a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants
28	Principi 11. El dret a la protecció contra totes les formes d'explotació, venda i tràfic de persones
29	Principi 12. El dret al treball
29	Principi 13. El dret a la Seguretat Social i a altres mesures de protecció social
30	Principi 14. El dret a un nivell de vida adequat
30	Principi 15. El dret a un habitatge adequat
31	Principi 16. El dret a l'educació
32	Principi 17. El dret al gaudi del nivell més alt possible de salut
34	Principi 18. Protecció contra abusos mèdics
35	Principi 19. El dret a la llibertat d'opinió i d'expressió
36	Principi 20. El dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques
37	Principi 21. El dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió
37	Principi 22. El dret a la llibertat de moviment
38	Principi 23. El dret a procurar asil
38	Principi 24. El dret a formar una família
39	Principi 25. El dret a participar en la vida pública
40	Principi 26. El dret a participar en la vida cultural
41	Principi 27. El dret a promoure els drets humans
42	Principi 28. El dret a recursos i rescabaments efectius
43	Principi 29. Responsabilitat
45	Recomanacions addicionals
49	Signataris i signatàries dels principis de Yogyakarta

Salutació

Catalunya és un país complex i divers, amb una gran sensibilitat vers els temes referents al respecte pels drets humans, fruit de la història, la memòria i els avatars que ha hagut de travessar la societat catalana en moltes ocasions. Això ha portat al fet que el mateix Govern de la Generalitat es dotés de tota una àrea de drets de ciutadania dins el Departament d'Acció Social i Ciutadania, a fi de vetllar pels drets fonamentals de les persones.

En la defensa dels drets humans cal tenir en compte els tractats internacionals i les institucions de les quals ens hem dotat a fi de garantir el respecte més elemental i evitar, amb aquests organismes i entitats, conflictes violents que no afavoreixen el progrés social i humà d'homes i dones. En aquest sentit, la vocació europeista i internacional de Catalunya ens porta a seguir de prop la dinàmica que se segueix fora del nostre país. En aquest àmbit, cal assenyalar el paper que les Nacions Unides fan des que va acabar la Segona Guerra Mundial en la mediació i la pacificació de conflictes, així com en la difusió i la intervenció en el respecte pels drets humans més enllà del territori on esdevingui la seva vulneració.

Us presentem amb la publicació dels *Principis de Yogyakarta* un recull de drets humans que una part de la població no veu reconeguts a la majoria de països del món per culpa de la discriminació que aquest col·lectiu pateix. Lesbianes, gais, homes i dones bisexuals i transsexuals (LGBT) han de tenir garantits els mateixos drets que la resta de la població en tant que persones humanes. No podem mantenir al marge dels drets de què ens hem dotat ni aquest col·lectiu ni cap altre, ans cal lluitar a favor de la llibertat, la cohesió i la pau.

Carme Capdevila
Consellera d'Acció Social i Ciutadania

Presentació

Els *Principis de Yogyakarta* recullen vint-i-nou principis o drets de ciutadania que el col·lectiu LGBT no tenim reconeguts en la majoria de països del món i que un grup de persones expertes va enumerar d'aquesta manera a fi de sensibilitzar l'opinió pública internacional per tal que es coneguin qüestions fonamentals de la vida de les persones lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals que impedeixen la plena igualtat amb la resta de la societat. Algú ha anomenat aquesta forma d'incorporar grups exclosos al corpus central dels drets humans nous drets de ciutadania, de manera que el que fem és presentar i promoure els nous drets de ciutadania del col·lectiu LGBT.

Ens satisfà doblement aquesta presentació, ja que es recull una iniciativa important en l'àmbit internacional alhora que s'analitza la situació del col·lectiu de manera semblant a com ho hem fet a Catalunya des del Departament d'Acció Social i Ciutadania, amb una projecció transversal i decidida de les polítiques LGBT. Així l'elaboració i l'aprovació del **Pla interdepartamental contra la discriminació de les persones homosexuals i transsexuals** recull de manera diferent, però amb la mateixa inspiració, les actuacions que cal fer en tots els àmbits de la vida quotidiana d'una persona LGBT.

La projecció elemental dels drets que totes i tots tenim reconeguts com a persones, però que sovint com a col·lectius queden minoritzats, se'ns nega o se'ns escatima l'ajuda per percebre i visibilitzar amb major claredat la discriminació que pateix el col·lectiu LGBT. En aquest sentit, l'homofòbia i la transfòbia són més fàcils de detectar i de poder-hi incidir quan veiem en quins àmbits se'ns priva dels drets com a col·lectiu, i sense cap mena de dubte aquesta és una bona eina. Una més que des del Govern de la Generalitat posem a l'abast de la societat catalana a fi d'aconseguir fer-la més lliure, diversa i cohesionada.

Carme Porta

Secretària de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania

Presentació

El Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual ha fet una aposta per situar-se en l'escena internacional a fi de mantenir Catalunya en els circuits i en les iniciatives que fora del nostre país es mouen en un moment convuls en la política internacional i incert en la projecció futura dels drets del col·lectiu LGBT. Catalunya ha esdevingut en els darrers anys un far per al món sencer en relació amb els drets humans en general i els de les persones lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals en particular. Això ens obliga a un exercici de responsabilitat i de consciència en la recollida i difusió de les iniciatives internacionals que es mouen a favor dels drets del col·lectiu, atesa la realitat canviant que ens envolta.

Els *Principis de Yogyakarta* recullen allò evident, fonamental i que no es pot negar a ningú, tampoc a transsexuals, lesbianes, gais i bisexuals: dret a la vida, dret a no patir tortura, dret a la llibertat, dret a la privacitat, dret a l'educació, dret a la família... qui pot negar aquests principis? Cap ésser humà pot fer-ho des de la bona voluntat i l'estimació.

En el darrer informe presentat per l'Associació Internacional de Gais i Lesbianes (ILGA) es reconeixen set països on encara hi ha pena capital per al col·lectiu LGBT, vuitanta-set on és condemnat, però en un bon gruix de països pròxim a la quarantena es protegeixen gran part dels nostres drets. Aquest és el camí que hem de mantenir i que hem de facilitar a totes i tots per aconseguir una plena justícia social.

Xavier Verdager

Responsable del Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual

Introducció als principis de Yogyakarta

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets. Tots els drets humans són universals, complementaris, indivisibles i interdependents. L'orientació sexual¹ i la identitat de gènere² són essencials per a la dignitat i la humanitat de tota persona i no han de ser motiu de discriminació o abús.

S'han produït molts avenços quant a garantir que les persones de totes les orientacions sexuals i identitats de gènere puguin viure amb la mateixa dignitat i el mateix respecte a què tenen dret totes les persones. Són molts els estats que en l'actualitat tenen lleis i constitucions que garanteixen els drets d'igualtat i no-discriminació sense distinció de sexe, orientació sexual o identitat de gènere.

No obstant això, les violacions dels drets humans basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere reals o percebudes de les persones constitueixen un patró global i arrelat que és motiu de preocupació seriosa. Entre aquestes violacions es troben els assassinats extrajudicials, la tortura i els maltractaments, les agressions sexuals i les violacions, les ingerències en la privacitat, les detencions arbitràries, la negació d'ocupació o d'oportunitats educatives, així com una greu discriminació en el gaudi d'altres drets humans. Aquestes violacions sovint es veuen agreujades per la presència d'altres formes de violència, odi, discriminació i exclusió, com aquelles que es basen en la raça, l'edat, la religió, la discapacitat o la condició econòmica, social o d'una altra índole.

Molts estats i societats imposen a les persones normes relatives a l'orientació sexual i la identitat de gènere a través dels costums, les lleis i la violència, i procuren controlar com viuen les persones les seves relacions personals i com es defineixen a si mateixes. La vigilàn-

1) L'orientació sexual es refereix a la capacitat de cada persona de sentir una profunda atracció emocional, afectiva i sexual per persones d'un gènere diferent del seu, o del seu mateix gènere, o de més d'un gènere, així com a la capacitat de mantenir relacions íntimes i sexuals amb aquestes persones.

2) La identitat de gènere es refereix a la vivència interna i individual del gènere tal com cada persona la sent profundament, i que pot correspondre o no amb el sexe assignat en el moment del naixement, incloent-hi la vivència personal del cos (que pot involucrar la modificació de l'aparença o la funció corporal a través de mitjans mèdics, quirúrgics o d'una altra índole, sempre que sigui escollida lliurement) i altres expressions de gènere, com ara la vestimenta, la manera de parlar i els modals.

cia al voltant de la sexualitat continua sent una de les forces principals que sustenten la perpetuació de la violència basada en el gènere i de la desigualtat entre els gèneres.

En el sistema internacional s'han observat grans avenços cap a la igualtat entre els gèneres i les proteccions contra la violència en la societat, la comunitat i la família. A més a més, alguns dels mecanismes principals de drets humans de les Nacions Unides han afirmat l'obligació estatal de garantir la protecció efectiva per a totes les persones davant de la discriminació basada en l'orientació sexual o la identitat de gènere. No obstant això, la resposta internacional a les violacions de drets humans basades en aquests conceptes ha estat fragmentada i inconsistent.

Per afrontar aquestes deficiències, resulta necessari comptar amb una comprensió sòlida del règim legal internacional en matèria de drets humans en tota la seva extensió i de com s'aplica a les qüestions d'orientació sexual i identitat de gènere. Resulta crucial recopilar i aclarir les obligacions dels estats sota la legislació internacional vigent en matèria de drets humans quant a promoure i protegir tots els drets humans per a totes les persones, sobre la base de la igualtat i sense cap discriminació.

La Comissió Internacional de Juristes i el Servei Internacional per als Drets Humans, en nom d'una coalició d'organitzacions de drets humans, han posat en marxa un projecte encaminat a desenvolupar una sèrie de principis jurídics internacionals sobre l'aplicació de la legislació internacional dels drets humans a les violacions basades en l'orientació sexual i la identitat de gènere, a fi d'imbuir una claredat i una coherència majors a les obligacions estatals en matèria de drets humans.

Un grup distingit d'especialistes en drets humans ha redactat, desenvolupat, discutit i refinat aquests principis. Després de reunir-se a la Universitat de Gadjah Mada, a Yogyakarta, Indonèsia, del 6 al 9 de novembre de 2006, 29 reconegudes i reconeguts especialistes procedents de 25 països, de diverses disciplines i amb experiència rellevant en l'àmbit del dret internacional dels drets humans, van adoptar de manera unànime els **Principis de Yogyakarta sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans amb relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere**.

El professor Michael O'Flaherty, relator de la reunió, ha fet grans aportacions a la redacció i revisió dels principis. El seu compromís i els seus esforços incansables han estat fonamentals per al resultat reeixit del procés.

Els principis de Yogyakarta s'ocupen d'una àmplia gamma de normes de drets humans i d'aplicar-les a les qüestions relatives a l'orientació sexual i la identitat de gènere. Els principis afirmen l'obligació primordial que pertoca als estats quant a la implementació dels drets humans. Cada principi s'acompanya de recomanacions detallades dirigides als estats. No obstant això, les i els especialistes també posen èmfasi que tots els actors tenen responsabilitats quant a promoure i protegir els drets humans. Els principis també inclouen recomanacions addicionals dirigides a altres actors, incloent-hi el sistema de drets humans de l'ONU, les institucions nacionals de drets humans, els mitjans de comunicació, les organitzacions no governamentals i les agències finançadores.

Les i els especialistes estan d'acord en el fet que els principis de Yogyakarta reflecteixen l'estat actual de la legislació internacional de drets humans amb relació a les qüestions d'orientació sexual i identitat de gènere. Així mateix reconeixen que els estats podrien contreure obligacions addicionals a mesura que la legislació en matèria de drets humans continuï evolucionant.

Els principis de Yogyakarta afirmen les normes legals internacionals vinculants que tots els estats han de complir. Prometen un futur diferent en què totes les persones, havent nascut lliures i iguals en dignitat i drets, puguin exercir aquests drets valuosos que els corresponen pel seu naixement.

Sonia Onufer Corrêa
Copresidenta

Vitit Muntarbhorn
Copresident

Preàmbul

Nosaltres, el panell internacional d'especialistes en legislació internacional de drets humans i en orientació sexual i identitat de gènere

RECORDANT que tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets, i que tota persona té dret al gaudi dels drets humans, sense cap distinció de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o de qualsevol altra índole, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició;

PREOCUPAT perquè en totes les regions del món les persones pateixen violència, fustigació, discriminació, exclusió, estigmatització i prejudicis a causa de la seva orientació sexual o identitat de gènere; perquè aquestes experiències es veuen agreujades per altres causes de discriminació, com ara gènere, raça, edat, religió, discapacitat, estat de salut i condició econòmica, i perquè la violència, la fustigació, la discriminació, l'exclusió, l'estigmatització i els prejudicis esmentats menyscaben la integritat i dignitat de les persones que són objecte d'aquests abusos, poden debilitar el seu sentit d'estima personal i de pertinença a la seva comunitat, i condueixen a moltes a ocultar o suprimir la seva identitat i a viure en el temor i la invisibilitat;

CONSCIENT que històricament les persones han patit aquestes violacions dels seus drets humans perquè són lesbianes, homosexuals o bisexuals o se'ls percep com a tals, a causa de la seva conducta sexual de mutu acord amb persones del seu mateix sexe o perquè són transsexuals, transgènere o intersexuals o se'ls percep com a tals, o pertanyen a grups socials que en algunes societats es defineixen per la seva orientació sexual o identitat de gènere;

ENTENENT que l'orientació sexual es refereix a la capacitat de cada persona de sentir una profunda atracció emocional, afectiva i sexual per persones d'un gènere diferent del seu, o del seu mateix gènere, o de més d'un gènere, així com a la capacitat de mantenir relacions íntimes i sexuals amb aquestes persones;

ENTENENT que la 'identitat de gènere' es refereix a la vivència interna i individual del gènere tal com cada persona la sent profundament, i que pot correspondre o no amb el sexe assignat en el moment del naixement, incloent-hi la vivència personal del cos (que podria involucrar la modificació de l'aparença o la funció corporal a través de mitjans mèdics, quirúrgics o d'una altra índole, sempre que sigui escollida lliurement) i altres expressions de gènere, com ara la vestimenta, la manera de parlar i els modals;

OBSERVANT que la legislació internacional de drets humans afirma que totes les persones, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, tenen el dret al ple gaudi de tots els drets humans; que l'aplicació dels drets humans existents hauria de tenir en compte les situacions i experiències específiques de persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere; que una consideració primordial en totes les accions que afecta nens i nenes ha de ser l'interès superior del nen o la nena, i que un nen o una nena que estigui en condicions de formar-se un judici propi té el dret a expressar la seva opinió lliurement en tots els afers que li afecten, tenint en compte degudament les opinions del nen o la nena, en funció de la seva edat i maduresa;

OBSERVANT que la legislació internacional de drets humans imposa una prohibició absoluta de la discriminació pel que fa al ple gaudi de tots els drets humans, civils, culturals, econòmics, polítics i socials; que el respecte als drets sexuals, a l'orientació sexual i a la identitat de gènere és essencial per dur a terme la igualtat entre homes i dones, i que els estats han d'adoptar totes les mesures apropiades per eliminar els prejudicis i les pràctiques que es basen en la idea de la inferioritat o superioritat de qualsevol dels sexes o en rols estereotipats per a homes i dones; i observant així mateix que la comunitat internacional ha reconegut el dret de les persones a decidir lliurement i responsable en afers relacionats amb la seva sexualitat, incloent-hi la salut sexual i reproductiva, sense patir coerció, discriminació, ni violència;

RECONeixENT que hi ha un valor significatiu en el fet de formular de manera sistemàtica la forma en què la legislació internacional de drets humans s'aplica a les vides i experiències de les persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere;

RECONeixENT que aquesta formulació ha de tenir suport en l'estat actual de la legislació internacional de drets humans i requereix una revisió periòdica a fi de tenir en compte els desenvolupaments en aquesta legislació i la seva aplicació a les vides i experiències particu-

lars de les persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere al llarg del temps i en diverses regions i nacions.

Després de la celebració d'una reunió d'especialistes feta a Yogyakarta, Indonèsia, del 6 al 9 de novembre de 2006, adoptem els principis següents:

Principi 1

El dret al gaudi universal dels drets humans

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets. Els éssers humans de totes les orientacions sexuals i identitats de gènere tenen dret al ple gaudi de tots els drets humans.

Els estats:

- A.** Han de consagrar els principis de la universalitat, complementarietat, interdependència i indivisibilitat de tots els drets humans en les seves constitucions nacionals o en qualsevol altra legislació rellevant, i han de garantir l'acompliment pràctic del gaudi universal de tots els drets humans.
- B.** Han de modificar tota legislació, incloent-hi el dret penal, a fi d'assegurar-ne la compatibilitat amb el gaudi universal de tots els drets humans.
- C.** Han d'emprendre programes d'educació i sensibilització per promoure i millorar el gaudi universal de tots els drets humans per totes les persones, amb independència de la seva orientació sexual o la identitat de gènere.
- D.** Han d'integrar a les seves polítiques i presa de decisions un enfocament pluralista que reconegui i afirmi la complementarietat i indivisibilitat de tots els aspectes de la identitat humana, incloent-hi l'orientació sexual i la identitat de gènere.

Principi 2

Els drets a la igualtat i a la no-discriminació

Totes les persones tenen dret al gaudi de tots els drets humans, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere. Totes les persones tenen dret a ser iguals davant la llei i tenen dret a igual protecció per part de la llei, sense cap de les discriminacions esmentades, tant si també està afectat el gaudi d'un altre dret humà com si no ho està. La llei ha de prohibir tota discriminació d'aquesta mena i ha de garantir a totes les persones protecció igual i efectiva contra qualsevol forma de discriminació d'aquesta mena.

La discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere inclou tota distinció, exclusió, restricció o preferència basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere que tingui com a objecte o per resultat l'anul·lació o el menyscabament de la igualtat davant la llei o de la mateixa protecció per part de la llei, o del reconeixement, o gaudi o exercici, en igualtat de condicions, dels drets humans i les llibertats fonamentals. La discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere pot veure's, i normalment es veu, agreujada per la discriminació basada en altres causes, incloent-hi gènere, raça, edat, religió, discapacitat, estat de salut i condició econòmica.

Els estats:

- A. Si encara no ho han fet, han de consagrar en les seves constitucions nacionals o en qualsevol altra legislació rellevant els principis de la igualtat i de la no-discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, fins i tot per mitjà d'esmena i interpretació, i han de garantir-ne l'acompliment efectiu.
- B. Han de derogar totes les disposicions penals i d'una altra índole jurídica que prohibeixen, o de fet són emprades per prohibir, l'activitat sexual que duen a terme de forma consensuada persones del mateix sexe majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment, i han de garantir que s'aplica la mateixa edat de consentiment per a l'activitat sexual entre persones del mateix sexe i de sexes diferents.
- C. Han d'adoptar totes les mesures legislatives i d'una altra índole que resultin apropiades per prohibir i eliminar la discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere en les esferes pública i privada.
- D. Han d'adoptar totes les mesures apropiades a fi de garantir el desenvolupament adequat de les persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere, segons siguin necessàries per garantir a aquests grups o persones el gaudi o l'exercici dels drets humans en igualtat de condicions. Les mesures esmentades no s'han de considerar discriminatòries.
- E. En totes les seves respostes a la discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, han de tenir en compte la manera com aquesta discriminació pot combinar-se amb altres formes de discriminació.
- F. Han d'adoptar totes les mesures apropiades, incloent-hi programes d'educació i capaciació, per aconseguir l'eliminació d'actituds i pràctiques prejudicloses o discriminatòries basades en la idea de la inferioritat o superioritat de qualsevol orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

Principi 3

El dret al reconeixement de la personalitat jurídica

Tot ésser humà té dret, en totes parts, al reconeixement de la seva personalitat jurídica. Les persones en tota la seva diversitat d'orientacions sexuals o identitats de gènere han de gaudir de capacitat jurídica en tots els aspectes de la vida. L'orientació sexual o identitat de gènere que cada persona defineixi per a si és essencial per a la seva personalitat i constitueix un dels aspectes fonamentals de la seva autodeterminació, la seva dignitat i la seva llibertat. Cap persona no pot ser obligada a sotmetre's a procediments mèdics, incloent-hi la cirurgia de reassignació de sexe, l'esterilització o la teràpia hormonal, com a requisit per al reconeixement legal de la seva identitat de gènere. Cap condició, com són el matrimoni o la maternitat o paternitat, no pot ser invocada com a tal a fi d'impedir el reconeixement legal de la identitat de gènere d'una persona. Cap persona no pot ser sotmesa a pressions per ocultar, suprimir o negar la seva orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han de garantir que a totes les persones se'ls confereixi capacitat jurídica en afers civils, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, i l'oportunitat d'exercir la capacitat esmentada, incloent-hi els drets, en igualtat de condicions, per subscriure contractes i per administrar, posseir, adquirir (fins i tot a través de l'herència), controlar i gaudir béns de la seva propietat, com també per disposar-ne.
- B. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i de qualsevol altra índole que siguin necessàries per respectar plenament i reconèixer legalment el dret de cada persona a la identitat de gènere que ella defineix per a si.
- C. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i de qualsevol altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar que existeixen procediments mitjançant els quals tots els documents d'identitat emesos per l'Estat que indiquen el gènere o el sexe d'una persona –incloent-hi certificats de naixement, passaports, registres electorals i altres documents– reflecteixen la identitat de gènere profunda que la persona defineix per ella i per a ella.
- D. Han de garantir que aquests procediments són eficients, justos i no discriminatoris, i que respecten la dignitat i privacitat de la persona que li afecta.
- E. Han d'assegurar que els canvis en els documents d'identitat són reconeguts en tots aquells contextos en què les lleis o les polítiques requereixen la identificació o la desagregació per sexe de les persones.

F. Han d'emprendre programes focalitzats la finalitat dels quals ha de ser oferir suport social a totes les persones que estan travessant una transició o reassignació de gènere.

Principi 4

El dret a la vida

Tota persona té dret a la vida. Cap persona no pot ser privada de la vida arbitràriament per cap motiu, incloent-hi la referència a consideracions sobre la seva orientació sexual o identitat de gènere. A ningú no se li imposarà la pena de mort per activitats sexuals dutes a terme de mutu acord entre persones majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment, o per la seva orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

A. Han de derogar totes les figures delictives que tenen com a objecte o per resultat la prohibició de l'activitat sexual duta a terme de mutu acord entre persones del mateix sexe majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment i, fins que aquestes disposicions siguin derogades, mai no han d'imposar la pena de mort a cap persona sentenciada basant-se en aquestes disposicions.

B. Han de perdonar les sentències de mort i han de posar en llibertat totes aquelles persones que actualment estan a l'espera de ser executades per crims relacionats amb l'activitat sexual duta a terme de mutu acord entre persones majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment.

C. Han de cessar tots els atacs patrocinats o tolerats per l'Estat contra les vides de les persones per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, i han d'assegurar que tots aquests atacs, tant si són comesos per funcionaris o funcionàries públics com per qualsevol individu o grup, siguin investigats vigorosament i, en aquells casos en què es troben proves apropiades, es presentin formalment càrrecs contra les persones responsables, siguin portades a judici i castigades degudament.

Principi 5

El dret a la seguretat personal

Tota persona, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, té dret a la seguretat personal i a la protecció de l'Estat davant de tot acte de violència o dany corporal comès per funcionaris o funcionàries públics o per qualsevol individu o grup.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures policíaqües i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de prevenir totes les formes de violència i fustigació relacionades amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, i oferir protecció contra aquestes.
- B. Han d'adoptar totes les mesures legislatives necessàries per imposar càstigs penals apropiats davant de la violència, amenaces de violència, incitació a la violència i fustigacions relacionades amb aquesta, motivades per l'orientació sexual o la identitat de gènere de qualsevol persona o grup de persones, en totes les esferes de la vida, incloent-hi la família.
- C. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar que l'orientació sexual o la identitat de gènere de la víctima no siguin utilitzades per justificar, disculpar o mitigar la violència esmentada.
- D. Han d'assegurar que la perpetració de tal violència és investigada vigorosament i, en aquells casos en què es troben proves apropiades, es presenten càrrecs legals contra les persones responsables, són portades a judici i són castigades degudament, i que a les víctimes se'ls ofereixen recursos i rescabaments apropiats, incloent-hi compensació.
- E. Han d'emprendre campanyes de sensibilització, dirigides al públic en general com també a perpetradors i perpetradores reals o potencials de violència, a fi de combatre els prejudicis subjacents a la violència relacionada amb l'orientació sexual i la identitat de gènere.

Principi 6

El dret a la privacitat

Totes les persones, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, tenen dret a gaudir de la seva privacitat, sense ingerències arbitràries o il·legals, fins i tot quant a la seva família, el seu domicili o la seva correspondència, com també tenen dret a la protecció contra atacs il·legals a la seva honra o a la seva reputació. El dret a la privacitat normalment inclou l'opció de revelar o no informació relacionada amb la pròpia orientació sexual o identitat de gènere, com també amb les decisions i eleccions relatives al propi cos i a les relacions sexuals o d'una altra índole consensuades amb altres persones.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir el dret de cada persona, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, i gaudir de l'esfera privada, les decisions íntimes i

les relacions humanes, incloent-hi l'activitat sexual duta a terme de mutu acord entre persones majors de l'edat de consentiment, sense ingerències arbitràries.

- B. Han de derogar totes les lleis que criminalitzen l'activitat sexual que es du a terme de mutu acord entre persones del mateix sexe majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment, i han d'assegurar que s'aplica una mateixa edat de consentiment a l'activitat sexual entre persones tant del mateix sexe com de sexes diferents.
- C. Han de garantir que les disposicions penals i altres de caràcter jurídic d'aplicació general no són utilitzades de fet per criminalitzar l'activitat sexual duta a terme de mutu acord entre persones del mateix sexe que són majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment.
- D. Han de derogar qualsevol llei que prohibeixi o criminalitzi l'expressió de la identitat de gènere, fins i tot a través de la vestimenta, la parla i la gestualitat, o que negui a les persones l'oportunitat de modificar els seus cossos com un mitjà per expressar la seva identitat de gènere.
- E. Han de posar en llibertat totes les persones detingudes sota presó preventiva o basant-se en una sentència penal, si la seva detenció està relacionada amb l'activitat sexual duta a terme de mutu acord entre persones majors de l'edat a partir de la qual es considera vàlid el consentiment o amb la seva identitat de gènere.
- F. Han de garantir el dret de tota persona a decidir, en condicions normals, quan, a qui i com revelar informació que afecti la seva orientació sexual o identitat de gènere, i han de protegir totes les persones contra la divulgació arbitrària o no desitjada de la informació esmentada o contra l'amenaça, per part d'altres, de divulgar-la.

Principi 7

El dret de tota persona a no ser detinguda arbitràriament

Cap persona no ha de ser arrestada o detinguda de manera arbitrària. És arbitrari l'arrest o la detenció per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, tant si és en compliment d'una ordre judicial com per qualsevol altra raó. Sobre la base de la igualtat, totes les persones que estan sota arrest, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, tenen el dret a ser informades de les raons de l'arrest i a ser notificades del caràcter de les acusacions formulades en contra seva; igualment, tenen el dret a ser dutes sense demora davant un funcionari o funcionària a qui la llei habiliti per exercir funcions judicials,

com també a recórrer davant un tribunal a fi que decideixi sobre la legalitat de la seva detenció, tant si se'ls ha acusat de cap ofensa com si no se'ls ha acusat.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir que l'orientació sexual o la identitat de gènere no pot, sota cap circumstància, ser la base de l'arrest o la detenció, incloent-hi l'eliminació de disposicions del dret penal redactades de manera imprecisa que inciten a una aplicació discriminatòria o que de qualsevol altra manera propicien arrestos basats en prejudicis.
- B. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries per assegurar que totes les persones sota arrest, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, tenen el dret, sobre la base de la igualtat, a ser informades, en el moment de la seva detenció, de les raons d'aquesta i a ser notificades del caràcter de les acusacions formulades en contra seva i, hagin estat acusades d'alguna ofensa o no, a ser portades sense demora davant un jutge, jutgessa o un altre funcionari o funcionària a qui la llei habiliti per exercir funcions judicials i a recórrer davant un tribunal perquè decideixi sobre la legalitat de la seva detenció.
- C. Han d'emprendre programes de capacitació i sensibilització a fi d'educar agents de la policia i altre personal encarregat de fer complir la llei sobre l'arbitrarietat de l'arrest i la detenció basada en l'orientació sexual o identitat de gènere d'una persona.
- D. Han de mantenir registres exactes i actualitzats de tots els arrestos i les detencions, indicant-hi la data, el lloc i la raó de la detenció, i han d'assegurar una supervisió independent de tots els llocs de detenció per part d'organismes que comptin amb un mandat adequat i estiguin apropiadament capacitats per identificar arrestos i detencions la motivació dels quals pot haver estat l'orientació sexual o identitat de gènere d'una persona.

Principi 8

El dret a un judici just

Tota persona té dret a ser escoltada en audiència pública i amb justícia per un tribunal competent, independent i imparcial, establert per la llei, per a la determinació dels seus drets i obligacions en la substanciació de qualsevol acusació de caràcter penal formulada en contra seva, sense prejudicis ni discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de prohibir i eliminar el tracte prejudiciós basat en l'orientació sexual o la identitat de gènere en totes les etapes del procés judicial, en procediments civils i penals, i en tot procediment judicial i administratiu que determini els drets i les obligacions, i han d'assegurar que no s'impugna la credibilitat o el caràcter de cap persona en la seva qualitat de part, testimoni, defensor/a o prenedor/a de decisions sobre la base de la seva orientació sexual o identitat de gènere.
- B. Han d'adoptar totes les mesures necessàries i raonables per protegir les persones contra acusacions penals o procediments civils que siguin motivats enterament o en part per prejudicis sobre l'orientació sexual o la identitat de gènere.
- C. Han d'emprendre programes de capacitació i sensibilització dirigits a jutges i jutgesses, personal dels tribunals, fiscals, advocats, advocades i altres persones pel que fa a les normes internacionals de drets humans i els principis d'igualtat i no-discriminació, inclosos els que afecten l'orientació sexual i la identitat de gènere.

Principi 9

El dret de tota persona privada de la seva llibertat a ser tractada humanament

Tota persona privada de la seva llibertat ha de ser tractada humanament i amb el respecte degut a la dignitat inherent a l'ésser humà. L'orientació sexual i la identitat de gènere són fonamentals per a la dignitat de tota persona.

Els estats:

- A. Han d'assegurar que la detenció eviti una marginació més gran de les persones basada en la seva orientació sexual o identitat de gènere o les exposi al risc de patir violència, mals tractes o abusos físics, mentals o sexuals.
- B. Han de proveir les persones detingudes d'un accés adequat a atenció mèdica i assessoria apropiades a les seves necessitats, reconeixent qualsevol necessitat particular basada en la seva orientació sexual o identitat de gènere, fins i tot pel que fa a salut reproductiva, accés a informació sobre el VIH/SIDA i la teràpia corresponent, i a teràpia hormonal o d'un altre tipus, com també a tractaments per a la reassignació de gènere, si ho desitgen.
- C. Han de garantir que, en la mesura que sigui possible, totes les persones privades de la seva

llibertat participen en les decisions relatives al lloc de detenció apropiat segons la seva orientació sexual i identitat de gènere.

- D. Han d'establir mesures de protecció per a totes les persones privades de la seva llibertat que resulten vulnerables a la violència o els abusos per causa de la seva orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i han d'assegurar que les mesures esmentades no impliquen més restriccions als seus drets que els que experimenta la població general de la presó, en la mesura que això es pugui dur a la pràctica raonablement.
- E. Han d'assegurar que les visites conjugals, on estiguin permeses, són atorgades en igualtat de condicions per a totes les persones preses i detingudes, amb independència del sexe de la seva parella.
- F. Han d'estipular el monitoratge independent dels establiments de detenció per part de l'Estat, com també d'organitzacions no governamentals, incloent-hi aquelles que treballen en els àmbits de l'orientació sexual i la identitat de gènere.
- G. Han d'emprendre programes de capacitació i sensibilització dirigits al personal penitenciari i a tots els altres funcionaris i funcionàries dels sectors públic i privat involucrats en els establiments de detenció sobre les normes internacionals de drets humans i els principis d'igualtat i no-discriminació, inclosos els que es refereixen a l'orientació sexual i la identitat de gènere.

Principi 10

El dret de tota persona a no ser sotmesa a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants

Totes les persones tenen el dret a no ser sotmeses a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants, incloent-hi les raons relacionades amb l'orientació sexual o la identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'impedir que es perpetrin tortures i penes o tractes cruels, inhumans o degradants per motius relacionats amb l'orientació sexual o la identitat de gènere de la víctima, així com la incitació a cometre aquests actes, i han d'oferir protecció contra aquests;
- B. Han d'adoptar totes les mesures raonables per identificar les víctimes de tortures i penes o tractes cruels, inhumans o degradants perpetrats per motius relacionats amb l'orienta-

ció sexual o la identitat de gènere, i han d'oferir recursos adequats, incloent-hi rescabaments i reparacions, així com suport mèdic i psicològic quan sigui apropiat.

- C. Han d'emprendre programes de capacitació i sensibilització dirigits a agents de la policia, al personal penitenciari i a tots els altres funcionaris i funcionàries dels sectors públic i privat que es troben en posició d'executar o impedir que succeeixin els actes esmentats.

Principi 11

El dret a la protecció contra totes les formes d'explotació, venda i tràfic de persones

Tota persona té dret a la protecció contra el tràfic, la venda i tota forma d'explotació de persones, incloent-hi l'explotació sexual, però sense limitar-se a aquesta, per causa de la seva orientació sexual o identitat de gènere real o percebuda. S'ha de garantir que les mesures dissenyades per prevenir el tràfic de persones tinguin en compte els factors que augmenten la vulnerabilitat davant d'aquest tràfic, entre els quals hi ha les diverses formes de desigualtat i de discriminació per orientació sexual o identitat de gènere reals o percebudes, o per l'expressió d'aquestes o altres identitats. Aquestes mesures han de ser compatibles amb els drets humans de les persones que es troben en risc de tràfic.

28

91

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i altres de caràcter preventiu i de protecció que siguin necessàries relatives al tràfic, la venda i tota forma d'explotació d'éssers humans, incloent-hi l'explotació sexual, però sense limitar-se a aquesta, basades en una orientació sexual o identitat de gènere real o percebuda.
- B. Han de garantir que les lleis o mesures esmentades no criminalitzen la conducta de les persones vulnerables davant d'aquestes pràctiques, no les estigmatitzen ni de cap altra manera exacerben els seus desavantatges.
- C. Han d'establir mesures, serveis i programes legals, educatius i socials per fer front als factors que incrementen la vulnerabilitat al tràfic, la venda i tota forma d'explotació d'éssers humans, incloent-hi l'explotació sexual, però sense limitar-se a aquesta, sobre la base d'una orientació sexual o identitat de gènere real o percebuda, incloent-hi factors com ara l'exclusió social, la discriminació, el rebuig per part de les famílies o comunitats culturals, la falta d'independència financera, la falta d'habitatge, les actituds socials discriminatòries que condueixen a una baixa autoestima i la falta de protecció contra la discriminació en l'accés a l'habitatge, l'allotjament, l'ocupació i els serveis socials.

Principi 12

El dret al treball

Tota persona té dret al treball digne i productiu, a condicions equitatives i satisfactòries de treball i a la protecció contra la desocupació, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'eliminar i prohibir la discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere en l'ocupació pública i privada, incloent-hi el que afecta la capacitació professional, contractació, promoció, acomiadament, condicions de treball i remuneració.
- B. Han d'eliminar tota discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere a fi de garantir les mateixes oportunitats d'ocupació i superació en totes les àrees del servei públic, inclosos tots els nivells del servei governamental i l'ocupació en funcions públiques, incloent-hi el servei en la policia i les forces armades, i han de proveir programes apropiats de capacitació i sensibilització a fi de contrarestar les actituds discriminatòries.

Principi 13

El dret a la Seguretat Social i a altres mesures de protecció social

Totes les persones tenen dret a la seguretat social i a altres mesures de protecció social, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar l'accés, en igualtat de condicions i sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, a la Seguretat Social i a altres mesures de protecció social, incloent-hi beneficis laborals, llicència per maternitat o paternitat, beneficis per desocupació, assegurança, atenció o beneficis lligats a la salut (fins i tot per a modificacions del cos relacionades amb la identitat de gènere), altres assegurances que cobreixin qüestions socials, beneficis familiars, beneficis funeraris, pensions i beneficis per pal·liar la pèrdua de suport com a resultat de malaltia o mort de cònjuges o parelles.
- B. Han d'assegurar que no se sotmet nenes i nens a cap mena de tracte discriminatori en el sistema de Seguretat Social o en la prestació de beneficis socials o de benestar social per la seva orientació sexual o identitat de gènere, o la de qualsevol integrant de la seva família.

C. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir l'accés a estratègies i programes de reducció de la pobresa, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Principi 14

El dret a un nivell de vida adequat

Tota persona té dret a un nivell de vida adequat, la qual cosa inclou alimentació adequada, aigua potable, serveis sanitaris i vestimenta adequada, així com a la millora contínua de les seves condicions de vida, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir l'accés de les persones a l'alimentació, l'aigua potable, els serveis sanitaris i la vestimenta adequada, en igualtat de condicions i sense discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere.

30

94

Principi 15

El dret a un habitatge adequat

Tota persona té dret a un habitatge adequat, la qual cosa inclou la protecció contra el desallotjament, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir la seguretat pel que fa a la tinença i l'accés a un habitatge assequible, habitable, accessible, culturalment apropiat i segur, incloent-hi refugis i altres allotjaments d'emergència, sense discriminació per motius d'orientació sexual, identitat de gènere o estat marital o familiar.

B. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de prohibir l'execució de desallotjaments incompatibles amb les seves obligacions internacionals en matèria de drets humans, i han d'assegurar la disponibilitat de recursos legals o altres apropiats que siguin adequats i efectius per a qualsevol persona que afirmi que va ser-li violat, o es troba sota amenaça de ser-li violat, un dret a la protecció contra desallotjaments forçats, incloent-hi el dret al reassestament, que comprèn el dret a

terra alternativa de millor o la mateixa qualitat i a habitatge adequat, sense discriminació per motius d'orientació sexual, identitat de gènere o estat marital o familiar.

- C. Han de garantir la igualtat de drets a la propietat i l'herència de terra i habitatge sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- D. Han d'establir programes socials, incloent-hi programes de suport, a fi de fer front als factors relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere que incrementen la vulnerabilitat –especialment de nenes, nens i joves– a la carència de llar, incloent-hi factors com ara l'exclusió social, la violència domèstica i d'una altra índole, la discriminació, la falta d'independència financera i el rebuig per part de famílies o comunitats culturals, així com promoure esquemes de suport i seguretat veïnals.
- E. Han de proveir programes de capacitació i sensibilització a fi d'assegurar que en totes les agències pertinents existeix consciència i sensibilitat quant a les necessitats de les persones que s'enfronten a la falta d'habitatge o a desavantatges socials com a resultat de la seva orientació sexual o identitat de gènere.

Principi 16

El dret a l'educació

Tota persona té dret a l'educació, sense cap discriminació basada en la seva orientació sexual i identitat de gènere, i amb el respecte degut cap a aquestes.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir l'accés a l'educació en igualtat de condicions i el tracte igualitari d'estudiants, personal i docents dins el sistema educatiu, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- B. Han de garantir que l'educació estigui dirigida al desenvolupament de la personalitat, les aptituds i la capacitat mental i física de cada estudiant fins al màxim de les seves possibilitats i que respongui a les necessitats d'estudiants de totes les orientacions sexuals i identitats de gènere.
- C. Han de garantir que l'educació estigui dirigida a inculcar respecte pels drets humans i les llibertats fonamentals, així com per la mare, el pare i familiars de cada nena i nen, per la seva identitat cultural, el seu idioma i els seus valors, amb esperit de comprensió, pau,

tolerància i igualtat entre els sexes, tenint en compte i respectant les diverses orientacions sexuals i identitats de gènere.

- D. Han d'assegurar que els mètodes, currículums i recursos educatius serveixen per augmentar la comprensió i el respecte, entre d'altres, de la diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere, incloent-hi les necessitats particulars de les i els estudiants i dels seus pares, mares i familiars en aquest sentit.
- E. Han de garantir que les lleis i polítiques ofereixen a estudiants, personal i docents de les diferents orientacions sexuals i identitats de gènere una protecció adequada contra totes les formes d'exclusió social i violència, incloent-hi l'assetjament i la fustigació, dins l'àmbit escolar.
- F. Han d'assegurar que no es margina ni segrega estudiants que pateixen l'exclusió o la violència esmentada amb l'objectiu de protegir-les o protegir-los, i que s'identifiquen i respecten, de manera participativa, els seus interessos superiors.
- G. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir que en els establiments escolars s'administra la disciplina de manera compatible amb la dignitat humana, sense discriminació ni càstigs basats en l'orientació sexual, la identitat de gènere de les i els estudiants, o l'expressió d'aquests.
- H. Han de vetllar perquè totes les persones tinguin accés, en totes les etapes del seu cicle vital, a oportunitats i recursos per a un aprenentatge sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, incloent-hi les persones adultes que ja hagin patit aquestes formes de discriminació en el sistema educatiu.

Principi 17

El dret al gaudi del nivell més alt possible de salut

Totes les persones tenen el dret al gaudi del nivell més alt possible de salut física i mental, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere. La salut sexual i reproductiva és un aspecte fonamental d'aquest dret.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar el gaudi del dret al nivell més alt possible de salut física i mental, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

- B. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries per assegurar que totes les persones tenen accés a establiments, productes i serveis per a la salut, inclosos els relacionats amb la salut sexual i reproductiva, així com a les seves pròpies històries clíniques, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- C. Han d'assegurar que els establiments, productes i serveis per a la salut estan dissenyats de manera que milloren l'estat de salut de totes les persones, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere; que responen a les seves necessitats i tenen en compte les seves singularitats, i que les històries clíniques relatives a aquests aspectes es tracten amb confidencialitat.
- D. Han de desenvolupar i han d'implementar programes encaminats a fer front a la discriminació, els prejudicis i altres factors socials que menyscaben la salut de les persones a causa de la seva orientació sexual o identitat de gènere.
- E. Han de garantir que totes les persones estiguin informades i la seva autonomia sigui promoguda a fi que puguin prendre les seves pròpies decisions relacionades amb el tractament i l'atenció mèdica sobre la base d'un consentiment genuïnament informat, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- F. Han de garantir que tots els programes i serveis de salut, educació, prevenció, atenció i tractament en matèria sexual i reproductiva respecten la diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere, i estan disponibles en igualtat de condicions i sense discriminació per a totes les persones.
- G. Han de facilitar l'accés a tractament, atenció i suport competents i no discriminatoris a aquelles persones que intentin modificacions corporals relacionades amb la reassignació de gènere.
- H. Han d'assegurar que tots les persones prestadores de serveis per a la salut tracten els seus clients, clientes i les parelles d'ells i d'elles sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, fins i tot pel que fa al reconeixement com a parents més pròxims.
- I. Han d'adoptar les polítiques i els programes d'educació i capacitació que siguin necessaris per possibilitar que aquells que treballen en el sector de salut ofereixin a totes les persones el nivell més alt possible d'atenció a la seva salut, amb ple respecte per l'orientació sexual i la identitat de gènere de cadascuna.

Principi 18

Protecció contra abusos mèdics

Cap persona ha de ser obligada a sotmetre's a cap forma de tractament, procediment o exàmens mèdics o psicològics, ni a romandre confinada en un establiment mèdic per motiu de la seva orientació sexual o la seva identitat de gènere. Amb independència de qualsevol classificació que afirmi el contrari, l'orientació sexual i la identitat de gènere d'una persona no constitueixen, en si mateixes, trastorns de la salut i no han de ser sotmeses a tractament o atenció mèdiques, ni han de ser suprimides.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar la plena protecció contra pràctiques mèdiques danyoses basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere, fins i tot en estereotips, sien derivats de la cultura o d'una altra font, quant a la conducta, l'aparença física o les que es perceben com a normes amb relació al gènere.
- B. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar que el cos de cap criatura no sigui alterat irreversiblement per mitjà de procediments mèdics que procurin imposar-li una identitat de gènere sense el seu consentiment ple, lliure i informat, d'acord amb la seva edat i maduresa i guiant-se pel principi que en totes les accions que afecten nenes i nens cal tenir com a principal consideració el seu interès superior.
- C. Han d'establir mecanismes de protecció infantil encaminats a fer que cap nen o nena corri el risc de patir abusos mèdics o hi sigui sotmès o sotmesa.
- D. Han de garantir la protecció de les persones de les diverses orientacions sexuals i identitats de gènere contra procediments o investigacions mèdiques mancats d'ètica o no consentits, inclosos els relacionats amb vacunes, tractaments o microbicides per al VIH/SIDA o altres malalties.
- E. Han de revisar i esmenar totes les disposicions o programes de finançament per a la salut, incloent-hi aquells amb caràcter de cooperació al desenvolupament, que puguin promoure, facilitar o d'alguna altra manera fer possibles els abusos esmentats.
- F. Han de garantir que cap tractament o assessoria d'índole mèdica o psicològica consideri, explícitament o implícita, l'orientació sexual i la identitat de gènere com a trastorns de la salut que han de ser tractats, curats o suprimits.

Principi 19

El dret a la llibertat d'opinió i d'expressió

Tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere. Això inclou l'expressió de la identitat o la personalitat mitjançant el llenguatge, l'aparença i el comportament, la vestimenta, les característiques corporals, l'elecció de nom o per qualsevol altre mitjà, com també la llibertat de cercar, rebre i impartir informació i idees de tots els tipus, inclosa la que concerneix als drets humans, l'orientació sexual i la identitat de gènere, a través de qualsevol mitjà i sense tenir en compte les fronteres.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir el ple gaudi de la llibertat d'opinió i d'expressió, respectant els drets i llibertats d'altres persones, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, incloent-hi els actes de rebre i comunicar informació i idees, la promoció i defensa dels drets legals, la publicació de materials, la difusió, l'organització de conferències o participació en aquestes –tot això relatiu a l'orientació sexual i la identitat de gènere–, així com la difusió de coneixements sobre les relacions sexuals més segures i l'accés a aquests.
- B. Han d'assegurar que tant la producció com l'organització dels mitjans de comunicació regulats per l'Estat és pluralista i no discriminatòria pel que fa a afers relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, com també que en la contractació de personal i les polítiques de promoció, les organitzacions esmentades no discriminen per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- C. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar el ple gaudi del dret a expressar la identitat o la personalitat, fins i tot a través del llenguatge, l'aparença i el comportament, la vestimenta, les característiques corporals, l'elecció de nom o qualsevol altre mitjà.
- D. Han d'assegurar que les nocions d'ordre públic, moralitat pública, salut pública i seguretat pública no són utilitzades per restringir, d'una manera discriminatòria, cap exercici de la llibertat d'opinió i d'expressió que afirmi les diverses orientacions sexuals o identitats de gènere.
- E. Han de vetllar perquè l'exercici de la llibertat d'opinió i d'expressió no violi els drets i les llibertats de les persones en tota la seva diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere.

F. Han de garantir que totes les persones, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, gaudeixen d'accés, en igualtat de condicions, a la informació i les idees, així com a la participació en debats públics.

Principi 20

El dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques

Tota persona té dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques, fins i tot a fi de manifestar-se de manera pacífica, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere. Les persones poden crear i reconèixer, sense discriminació, associacions basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere, així com associacions que distribueixin informació a, o sobre, persones de les diverses orientacions sexuals i identitats de gènere, facilitin la comunicació entre aquestes persones i advoquin pels seus drets i fer que les associacions esmentades els siguin reconegudes.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar els drets a l'organització, associació, reunió i defensa pacífiques entorn d'afers relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, així com el dret a obtenir reconeixement legal per a aquestes associacions i grups, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- B. Han de garantir particularment que les nocions d'ordre públic, moralitat pública, salut pública i seguretat pública no s'utilitzin per restringir cap forma d'exercici dels drets a la reunió i associació pacífiques únicament sobre la base que aquest exercici afirma la diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere.
- C. Sota cap circumstància no han d'impedir l'exercici dels drets a la reunió i l'associació pacífiques per motius relacionats amb l'orientació sexual o la identitat de gènere, i han d'assegurar que a les persones que exercixen aquests drets se'ls ofereix una protecció policial adequada i altres tipus de protecció física contra la violència i la fustigació.
- D. Han de proveir programes de capacitació i sensibilització per a les autoritats encarregades de fer complir la llei i altres funcionaris o funcionàries pertinents a fi que siguin capaços d'oferir aquesta protecció.
- E. Han d'assegurar que les normes sobre divulgació d'informació referents a associacions i grups voluntaris no tenen, en la pràctica, efectes discriminatoris per a les associacions o

grups que aborden afers relacionats amb l'orientació sexual o la identitat de gènere, ni per als seus integrants.

Principi 21

El dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere. Aquests drets no poden ser invocats per l'Estat per justificar lleis, polítiques o pràctiques que neguin el dret a la mateixa protecció de la llei o que discriminin per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A.** Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar el dret de les persones, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, a professar i practicar creences religioses i no religioses, tant si és en solitari com en associació amb altres persones, i fer que no hi hagi ingerències en les seves creences ni pateixin coerció o imposició de creences.
- B.** Han de vetllar perquè l'expressió, la pràctica i la promoció de diferents opinions, conviccions i creences que afecten afers relacionats amb l'orientació sexual o la identitat de gènere no es duguin a terme d'una manera que resulti incompatible amb els drets humans.

Principi 22

El dret a la llibertat de moviment

Tota persona té dret a circular lliurement i a triar la seva residència en el territori d'un Estat, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere. L'orientació sexual i la identitat de gènere mai no poden ser invocades per limitar o impedir l'ingrés d'una persona a un estat, la seva sortida d'aquest o el seu retorn, incloent-hi l'estat del qual la persona és ciutadana.

Els estats:

- A.** Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar que es garanteix el dret a la llibertat de moviment i de residència, amb independència de l'orientació sexual o la identitat de gènere.

Principi 23

El dret a procurar asil

En cas de persecució, inclosa la relacionada amb l'orientació sexual o la identitat de gènere, tota persona té dret a procurar asil i a obtenir-lo en qualsevol país. Un estat no pot desplaçar, expulsar o extraditar una persona a cap estat en què aquesta persona pogués veure's subjecta a temors fundats de patir tortura, persecució o qualsevol altra forma de penes o tractes cruels, inhumans o degradants basats en l'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han de revisar, esmenar i promulgar lleis a fi de garantir que un temor fundat de persecució per motius d'orientació sexual o identitat de gènere sigui acceptat com a base per al reconeixement de la condició de refugiat o refugiada i de l'asil.
- B. Han d'assegurar que cap política o pràctica no discrimina sol·licitants d'asil per la seva orientació sexual o identitat de gènere.
- C. Han de garantir que cap persona no és desplaçada, expulsada o extraditada a cap estat en el qual pogués veure's subjecta a temors fundats de patir tortura, persecució o qualsevol altra forma de penes o tractes cruels, inhumans o degradants per la seva orientació sexual o identitat de gènere.

Principi 24

El dret a formar una família

Tota persona té el dret a formar una família, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere. Hi ha diverses configuracions de famílies. Cap família no pot ser sotmesa a discriminació basada en l'orientació sexual o identitat de gènere de qualsevol dels seus integrants.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar el dret a formar una família, fins i tot a través de l'accés a adopció o a reproducció assistida (incloent-hi la inseminació per un donant), sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- B. Han de vetllar perquè les lleis i polítiques reconeguin la diversitat de formes de famílies, incloent-hi aquelles que no són definides per descendència o matrimoni, i han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole necessàries per assegurar

que cap família no és sotmesa a discriminació basada en l'orientació sexual o identitat de gènere de qualsevol dels seus integrants, fins i tot pel que fa al benestar social i altres beneficis relacionats amb la família, a l'ocupació i a la immigració.

- C. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir que en totes les mesures o decisions que afecten nenes i nens que es prenen per part de les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, l'interès superior del nen o la nena és una consideració primordial, i que l'orientació sexual o identitat de gènere del nen o la nena o la de qualsevol membre de la família o una altra persona no és considerada incompatible amb aquest interès superior.
- D. En totes les mesures o decisions que afecten nenes i nens, han de vetllar perquè un infant que estigui en condicions de formar-se un judici propi pugui exercir el dret d'expressar les seves opinions amb llibertat, i que aquestes siguin tingudes en compte degudament en funció de l'edat i la maduresa de la nena o el nen.
- E. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar que en aquells estats que reconeixen els matrimonis o les unions registrades entre persones d'un mateix sexe, qualsevol dret, privilegi, obligació o benefici que s'atorga a persones de sexe diferent que són casades o han registrat la seva unió estiguin disponibles, en igualtat de condicions, per a parelles del mateix sexe casades o que han registrat la seva unió.
- F. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi de garantir que qualsevol obligació, dret, privilegi o benefici que s'atorga a parelles de sexes diferents que no són casades estiguin disponibles, en igualtat de condicions, per a parelles del mateix sexe que no són casades.
- G. Han de garantir que el matrimoni i altres unions reconegudes per la llei es contreguin únicament mitjançant el lliure i ple consentiment d'ambdues persones que ha de conformar el matrimoni o la unió.

Principi 25

El dret a participar en la vida pública

Totes les persones que siguin ciutadanes han de gaudir del dret a participar en la conducció dels afers públics, inclòs el dret a postular a càrrecs electius, a participar en la formulació de

polítiques que afectin el seu benestar i a tenir accés, en condicions generals d'igualtat, a tots els nivells de funcionàries i funcionaris públics i a l'ocupació en funcions públiques, fins i tot en la policia i les forces armades, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han de revisar, esmenar i promulgar lleis per assegurar el ple gaudi del dret a participar en la vida i els afers públics i polítics, incloent-hi tots els nivells de serveis oferts pels governs i l'ocupació en funcions públiques, fins i tot en la policia i les forces armades, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere i amb ple respecte cap a la singularitat de cada persona en aquests aspectes.
- B. Han d'adoptar totes les mesures apropiades per eliminar els estereotips i prejudicis pel que fa a l'orientació sexual i la identitat de gènere que impedeixen o restringeixen la participació en la vida pública.
- C. Han de garantir el dret de cada persona a participar en la formulació de polítiques que afectin el seu benestar, sense discriminació basada en la seva orientació sexual i identitat de gènere i amb ple respecte cap a elles.

Principi 26

El dret a participar en la vida cultural

Tota persona, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere, té dret a prendre part lliurement en la vida cultural i a expressar la diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere a través de la participació cultural.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar a totes les persones oportunitats per participar en la vida cultural, amb independència de les seves orientacions sexuals i identitats de gènere i amb ple respecte cap a aquestes.
- B. Han de fomentar el diàleg i el respecte mutu entre els qui expressen els diversos grups culturals que existeixen dins l'Estat, fins i tot entre grups que tenen opinions diferents sobre afers relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, de conformitat amb el respecte als drets humans a què es fa referència en aquests principis.

Principi 27

El dret a promoure els drets humans

Tota persona té dret, individualment o en associació amb altres, a promoure la protecció i l'acompliment dels drets humans en els àmbits nacional i internacional, sense discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere. Això inclou les activitats encaminades a promoure i protegir els drets de les persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere, així com el dret a desenvolupar i debatre noves normes relacionades amb els drets humans i a treballar per la seva acceptació.

Els estats:

- A. Han d'adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'una altra índole que siguin necessàries a fi d'assegurar condicions favorables per a activitats encaminades a la promoció i l'acompliment dels drets humans, inclosos els drets pertinents a l'orientació sexual i la identitat de gènere.
- B. Han d'adoptar totes les mesures apropiades per combatre accions o campanyes contra defensors i defensores dels drets humans que treballen en afers relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, així com aquelles que ataquen defensors i defensores que lluiten pels drets humans, fent referència a les seves orientacions sexuals i identitats de gènere.
- C. Han de vetllar perquè les i els defensors dels drets humans, amb independència de la seva orientació sexual o identitat de gènere i dels afers de drets humans que defensin, gaudeixin d'accés a organitzacions i òrgans de drets humans nacionals i internacionals, per participar-hi i comunicar-s'hi, sense discriminació ni traves.
- D. Han de garantir la protecció dels defensors i les defensores dels drets humans que treballen en afers relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere contra tota violència, amenaça, represàlia, discriminació de fet o de dret, pressió o qualsevol altra acció arbitrària perpetrada per l'Estat o per agents no estatals en resposta a les seves activitats en matèria de drets humans. Als defensors i defensores dels drets humans que treballen en qualsevol altre afer, se'ls hauria de garantir la mateixa protecció contra aquests actes basats en la seva orientació sexual o identitat de gènere.
- E. Han de donar suport al reconeixement i l'acreditació d'organitzacions que promouen i protegeixen els drets humans de persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere en els àmbits nacional i internacional.

Principi 28

El dret a recursos i rescabaments efectius

Tota víctima d'una violació dels drets humans, incloent-hi una violació basada en l'orientació sexual o la identitat de gènere, té el dret a recursos eficaços, adequats i apropiats. Les mesures adoptades amb el propòsit d'oferir reparacions a persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere, o d'assegurar el desenvolupament adequat d'aquestes persones, són essencials per al dret a recursos i rescabaments efectius.

Els estats:

- A. Han d'establir els procediments jurídics necessaris, fins i tot mitjançant la revisió de lleis i polítiques, a fi d'assegurar que les víctimes de violacions dels drets humans per motius d'orientació sexual o identitat de gènere tenen accés a una plena reparació a través de restitució, indemnització, rehabilitació, satisfacció, garantia de no repetició i/o qualsevol altre mitjà que sigui apropiat.
- B. Han de garantir que les reparacions siguin complertes i implementades de manera oportuna.
- C. Han d'assegurar la creació d'institucions i normes efectives per a la provisió de reparacions i rescabaments, a més de garantir la capacitació de tot el seu personal en el que concerneix a violacions dels drets humans basades en l'orientació sexual i la identitat de gènere.
- D. Han de vetllar perquè totes les persones tinguin accés a tota la informació necessària sobre els processos per a l'obtenció de reparacions i rescabaments.
- E. Han d'assegurar que es proveeix ajuda financera a aquelles persones que no poden pagar el cost d'obtenir rescabament i que s'elimina qualsevol altre obstacle, financer o d'una altra índole, que els impedeixi obtenir-lo.
- F. Han de garantir programes de capacitació i sensibilització, incloent-hi mesures dirigides a docents i estudiants en tots els nivells de l'educació pública, a col·legis professionals i a potencials violadors o violadores dels drets humans, a fi de promoure el respecte a les normes internacionals de drets humans i el seu compliment, de conformitat amb aquests principis, com també per contrarestar les actituds discriminatòries per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.

Principi 29

Responsabilitat

Tota persona els drets humans de la qual siguin violats, incloent-hi els drets als quals es fa referència en aquests principis, té dret que a les persones directament o indirecta responsables de la violació esmentada, tant si són funcionaris o funcionàries públics com si no ho són, se'ls responsabilitzi pels seus actes de manera proporcional a la gravetat de la violació. No ha d'haver-hi impunitat per a els qui cometin violacions dels drets humans relacionades amb l'orientació sexual o la identitat de gènere.

Els estats:

- A. Han d'establir procediments penals, civils, administratius i d'una altra índole, així com mecanismes de vigilància, que siguin apropiats, accessibles i eficaços, a fi d'assegurar que als qui cometin violacions dels drets humans relacionades amb l'orientació sexual o la identitat de gènere se'ls responsabilitza pels seus actes.
- B. Han de garantir que totes les denúncies per delictes comesos sobre la base de l'orientació sexual o identitat de gènere real o percebuda de la víctima, inclosos aquells descrits en aquests principis, són investigades ràpidament i minuciosament, i que, en aquells casos en què es troben proves apropiades, es presenten càrrecs formals contra les persones responsables, són portades a judici i són castigades degudament.
- C. Han de crear institucions i procediments independents i eficaços que vigilin la redacció i l'aplicació de lleis i polítiques per assegurar que s'elimina la discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere.
- D. Han d'eliminar qualsevol obstacle que impedeixi iniciar processos contra persones responsables de violacions dels drets humans basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere.

Recomanacions addicionals

Totes les persones que conformen la societat i la comunitat internacional tenen responsabilitats que afecten l'acompliment dels drets humans. Per tant, recomanem que:

- A. L'alta comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans s'adhereixi a aquests principis, en promogui la implementació a escala mundial i els incorpori al treball de l'oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, fins i tot a pel que fa al treball de camp.
- B. El Consell de Drets Humans de les Nacions Unides s'adhereixi a aquests principis i consideri de manera substantiva les violacions dels drets humans basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere, amb vista a promoure el compliment d'aquests principis per part dels estats.
- C. Els procediments especials de Drets Humans de les Nacions Unides prestin l'atenció deguda a les violacions dels drets humans basades en l'orientació sexual o la identitat de gènere i incorporin aquests principis a la implementació dels seus mandats respectius.
- D. El Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides, de conformitat amb la seva Resolució 1996/31, reconegui i acrediti organitzacions no governamentals l'objectiu de les quals és promoure i protegir els drets humans de les persones de diverses orientacions sexuals o identitats de gènere.

- E. Els òrgans de vigilància dels tractats de drets humans de les Nacions Unides integrin vigorosament aquests principis a la implementació dels seus mandats respectius, fins i tot a la seva jurisprudència i a l'examen d'informes estatals, i, si és apropiat, adoptin observacions generals o altres textos interpretatius sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans a persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere.
- F. L'Organització Mundial de la Salut (OMS) i el Programa Conjunt de les Nacions Unides sobre el VIH/SIDA (ONUSIDA) desenvolupin directrius sobre la prestació de serveis i l'atenció a la salut que sigui apropiada, i respongui a les necessitats de les persones en el que concerneix a la seva orientació sexual o identitat de gènere, amb ple respecte pels seus drets i la seva dignitat.
- G. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats incorpori aquests principis en els esforços encaminats a protegir persones que són perseguides per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, o que tenen temors fundats de ser-ho, i garanteixi que cap persona no pateixi discriminació basada en la seva orientació sexual o identitat de gènere pel que fa a rebre ajuda humanitària o altres serveis o en la determinació de la seva condició de refugiada.
- H. Les organitzacions intergovernamentals regionals i subregionals compromeses amb els drets humans, així com els òrgans de vigilància dels tractats regionals de drets humans, vetllin perquè la promoció d'aquests principis sigui un component essencial en la implementació dels mandats dels seus diversos mecanismes, procediments i altres acords i iniciatives en matèria de drets humans.
- I. Els tribunals regionals de drets humans incorporin vigorosament en la seva jurisprudència en desenvolupament referent a l'orientació sexual i la identitat de gènere aquells principis que siguin rellevants en els tractats de drets humans de què són intèrprets.
- J. Les organitzacions no governamentals que treballen en drets humans a escala nacional, regional i internacional promoguin el respecte a aquests principis dins el marc dels seus mandats específics.
- K. Les organitzacions humanitàries incorporin aquests principis en qualsevol operació humanitària o de socors i s'abstinguin de discriminar les persones per la seva orientació sexual o identitat de gènere en la provisió d'assistència i altres serveis.
- L. Les institucions nacionals de drets humans promoguin el respecte a aquests principis per part d'agents estatals i no estatals, i incorporin en el seu treball la promoció i protecció dels drets humans de les persones de diverses orientacions sexuals o identitats de gènere.

- M. Les organitzacions professionals, incloent-hi aquelles en els sectors mèdic, de justícia penal o civil, i educatiu, revisin les seves pràctiques i directrius per assegurar-se de promoure vigorosament la implementació d'aquests principis.
- N. Les organitzacions amb finalitats comercials reconeixin la seva important funció tant pel que fa a assegurar el respecte a aquests principis en el que concerneix a la seva pròpia força de treball com pel que fa a promoure'ls a escala nacional i internacional, i actuïn de conformitat amb aquesta funció.
- O. Els mitjans de comunicació evitin l'ús d'estereotips quant a l'orientació sexual i la identitat de gènere, promoguin la tolerància i l'acceptació de la diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere humanes i sensibilitzin el públic entorn d'aquestes qüestions.
- P. Les agències finançadores governamentals i privades ofereixin assistència financera a organitzacions no governamentals i d'una altra índole per a la promoció i la protecció dels drets humans de les persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere.

AQUESTS PRINCIPIS I RECOMANACIONS reflecteixen l'aplicació de la legislació internacional de drets humans a les vides i experiències de les persones de diverses orientacions sexuals i identitats de gènere, i res del que es disposa aquí s'ha d'interpretar en el sentit que restringeixi o d'alguna manera limiti els drets i llibertats fonamentals de les persones esmentades reconeguts en les lleis o normes internacionals, regionals o nacionals.

Signataris i signatàries dels principis de Yogyakarta

Philip Alston (Austràlia), relator especial de les Nacions Unides sobre les execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries i professor de la Facultat de Dret de la Universitat de Nova York, Estats Units

Maxim Anmeghichean (Moldàvia), Associació Internacional de Lesbianes i Gais - Europa

Mauro Cabral (Argentina), investigador de la Universitat Nacional de Còrdova, Argentina; Comissió Internacional de Drets Humans per a Gais i Lesbianes

Edwin Cameron (Sud-àfrica), magistrat de la Cort Suprema d'Apel·lacions, Bloemfontein, Sud-àfrica

Sonia Onufer Corrêa (Brasil), investigadora associada de l'Associació Brasileira Interdisciplinària de SIDA (ABIA) i copresidenta de l'Observatori de Sexualitat i Política (copresidenta de la Reunió d'Especialistes)

Yakin Ertürk (Turquia), relatora especial de les Nacions Unides sobre la violència contra les dones, les seves causes i conseqüències, i professora del Departament de Sociologia de la Universitat Tècnica del Mitjà Orient, Ankara, Turquia

Elizabeth Evatt (Austràlia), exintegrament i presidenta del Comitè de les Nacions Unides sobre l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona, exintegrament del Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides i comissionada de la Comissió Internacional de Juristes

Paul Hunt (Nova Zelanda), relator especial de les Nacions Unides sobre el dret de tota persona al gaudi del nivell més alt possible de salut física i mental, i professor del Departament de Lleis de la Universitat d'Essex, Regne Unit

Asma Jahangir (Pakistan), presidenta de la Comissió de Drets Humans de Pakistan

Maina Kiai (Kenya), president de la Comissió Nacional de Drets Humans de Kenya

Miloon Kothari (Índia), relator especial de les Nacions Unides sobre el dret a un habitatge adequat

Judith Mesquita (Regne Unit), investigadora Principal del Centre de Drets Humans, Universitat d'Essex, Regne Unit

Alice M. Miller (Estats Units), professora adjunta de la Facultat de Salut Pública i codirectora del Programa de drets humans, Universitat de Colúmbia, Estats Units

Sanji Mmasenono Monageng (Botswana), jutgessa de la Cort Suprema (República de Gàmbia), comissionada de la Comissió Africana sobre Drets Humans i dels Pobles, presidenta del Comitè de Seguiment sobre la implementació de les Directrius per a la Prohibició i Prevenció de la Tortura i altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants a Àfrica, o Directrius de l'Illa Robben (Comissió Africana sobre Drets Humans i dels Pobles)

Vitit Muntarbhorn (Tailàndia), relator especial de les Nacions Unides sobre la situació dels drets humans en la República Democràtica Popular de Corea i professor de Dret de la Universitat de Chulalongkorn, Tailàndia (copresident de la Reunió d'Especialistes)

Lawrence Muti (Kenya), comissionat de la Comissió Nacional de Drets Humans de Kenya

Manfred Nowak (Àustria), relator especial de les Nacions Unides sobre la tortura i altres tractes cruels, inhumans i degradants; professor de Drets Humans de la Universitat de Viena, Àustria, i director de l'Institut Ludwig Boltzmann de Drets Humans

Ana Elena Obando Mendoza (Costa Rica), advocada feminista, activista pels drets de les dones i consultora internacional

Michael O'Flaherty (Irlanda), membre del Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides, professor de Drets Humans Aplicats i codirector del Centre de Legislació en Drets Humans de la Universitat de Nottingham, Regne Unit (relator de l'elaboració dels principis de Yogyakarta)

Sunil Pant (Nepal), president de la Societat Diamant Blau, Nepal

Dimitrina Petrova (Bulgària), directora executiva del Fons per a la Igualtat de Drets

Rudi Muhammad Rizki (Indonèsia), relator especial de les Nacions Unides sobre els drets humans i la solidaritat internacional, catedràtic i vicedegà d'Afers Acadèmics de la Facultat de Dret de la Universitat de Padjadjaran, Indonèsia

Mary Robinson (Irlanda), fundadora de Realitzant els Drets: la Iniciativa per una Globalització Ètica, expresidenta d'Irlanda i exalta comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans

Nevena Vuckovic Sahovic (Sèrbia), integrant del Comitè de Nacions Unides sobre els Drets del Nen i presidenta del Centre per als Drets de la Infància, Belgrad, Sèrbia

Martin Scheinin (Finlàndia), relator especial de les Nacions Unides per a la protecció dels drets humans en la lluita contra el terrorisme, professor de Dret Constitucional i Internacional i director de l'Institut per als Drets Humans, Universitat Åbo Akademi, Finlàndia

Wan Yanhai (Xina), fundador del Projecte d'Acció AIZHI i director de l'Institut AIZHIXING d'Educació per a la Salut, Beijing

Stephen Whittle (Regne Unit), professor de Legislació Igualitària de la Universitat Metropolitana de Manchester, Regne Unit

Roman Wieruszewski (Polònia), membre del Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides i director del Centre Poznan per als Drets Humans, Polònia

Robert Wintemute (Canadà i Regne Unit), professor de Legislació en Drets Humans de la Facultat de Dret, King's College, Londres, Regne Unit

www.yogyakartaprinciples.org

